gemeente Dalfsen

Verkennend onderzoek Energiebedrijf Dalfsen

Team Milieu gemeente Dalfsen
augustus 2019

Inhoudsopgave

Samenvatting **3**
1. Inleiding **4**
2. Onderzoeksopzet **5**
3. Wat is een energiebedrijf? **6**
4. Mogelijkheden **8**
4.1. Voorbeelden energiebedrijven 8
4.2. Vergelijking 10
5. Financiën, risico's en kansen **11**
5.1. Indicaties kosten en baten 11
5.2. Risico's 11
5.3. Kansen 12
6. Conclusies en advies **13**

Samenvatting

Landelijk en regionaal zijn er diverse typen energiebedrijven.

- Voor de gemeente Dalfsen is een eigen energiebedrijf op het gebied van energieproductie en energieopslag passend. Ons grote buitengebied biedt voldoende kansen voor zonneparken en windturbines. En de huidige netwerkproblemen in combinatie met de vernieuwde SDE-subsidie maken energieopslag via waterstof of batterijen aantrekkelijk.
- Een warmtebedrijf ligt minder voor de hand vanwege onvoldoende restwarmte en beperkte geconcentreerde warmtevraag.

Verschillende rollen van de gemeente zijn mogelijk bij een energiebedrijf. Als aanjager, (mede)investeerder of (mede)eigenaar.

- Als aanjager stimuleert en faciliteert de gemeente vooral andere partijen om een energieproject te ontwikkelen. Ook een garantstelling of het beschikbaar stellen van grond val onder deze rol. De gemeente Dalfsen vervult deze rol momenteel al enkele jaren, maar deze kan worden vergroot.
- Als (mede)investeerder maakt de gemeente een energieproject vooral financieel mogelijk door (een deel) te financieren. De gemeente Dalfsen heeft momenteel nog geen energieprojecten gefinancierd. Het Energiefonds Overijssel, BNG en OostNL vervullen momenteel vaak deze rol.
- Als (mede)eigenaar of (mede)ontwikkelaar maakt de gemeente daadwerkelijk onderdeel uit van het bedrijf en ontvangt hiervoor inkomsten. Een energieproject kan geheel in eigen beheer worden ontwikkeld zoals het zonnedak op de werf. Gezien de beperkte omvang is hiervoor geen apart bedrijf opgericht. Voor grotere projecten is een eigen energiebedrijf wel gebruikelijk. Daarbij zijn ook samenwerkingsmogelijkheden met ondernemers of coöperaties mogelijk.

De motie heeft een aantal uitgangspunten voorgesteld.

1. Gemeente en inwoners moeten profiteren van de opbrengsten.
2. Zelf inkomsten genereren uit energie.
3. Vergroten van de gemeentelijke grip op de energietransitie.
4. Gericht energie aanbieden aan specifieke partijen zoals industrie en woongebieden.
5. Samenwerking met de Duurzame Dorpen.

Met uitzondering van punt 4 zijn alle uitgangspunten voor een eigen energiebedrijf haalbaar c.q. uitvoerbaar. Uit de voorbeelden blijkt dat een energiebedrijf de energietransitie in een gemeente of regio versnelt en mogelijkheden biedt om inkomsten te genereren.

Advies

Geadviseerd wordt een ondernemingsplan op te stellen met minimaal de volgende onderdelen:

- Welke rol past het beste bij de gemeente Dalfsen? Uitbreiden aanjaagfunctie en/of ontwikkelaar?
- Afweging welke energiebronnen, energieopslagvormen en ontwikkellocaties het meest kansrijk zijn.
- Welke organisatievorm is passend? Intern of extern? Inclusief inschatting personeel en bedrijfskosten.
- Afstemmen welke vorm van samenwerking met ondernemers en de Duurzame Dorpen het meest kansrijk is. Is een regionaal energiebedrijf vanuit de RES een beter idee?
- Een inschatting van de groeirichtingen en toekomstvisie.
- Aandacht voor specifieke financiële en juridische risico’s in relatie tot de energiemarkt en overheid.

1. Inleiding

In juni 2018 heeft de gemeenteraad de onderstaande motie aangenomen voor een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden voor Energiebedrijf Dalfsen. In deze rapportage zijn de resultaten van dit verkennend onderzoek weergegeven.

gemeente Dalfsen

Motie

AANGENOMEN
Met algemene stemmen (21) aangenomen

Raadsvergadering 25 en 28 juni 2018

Ondergetekende(n), lid/leden van de raad van de gemeente Dalfsen, dient/dienen de volgende motie in:

gehoord de beraadslagingen over de Perspectiefnota 2019-2022;

overwegende dat:
- het halen van onze klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen een hoge prioriteit heeft
- er veel initiatieven zijn die een bijdrage leveren, zoals aanvragen voor de realisatie van wind- en zonneparken, maar ook verschillende initiatieven vanuit de duurzame dorpen
- er meer initiatieven nodig zijn en de gemeente als katalysator hiervoor kan dienen
- veel partijen van buiten Dalfsen initiatieven ontplooien waarop grip wenselijk is
- de raad de ambitie heeft uitgesproken om nieuwe en zo veel als mogelijk ook bestaande woningen gasloos te maken
- meer grip op de energietransitie wenselijk is

en overwegende dat:
- de gemeente en onze inwoners mee moeten profiteren van het opwekken van duurzame energie
- er landelijk steeds meer gemeenten (*) zijn die de energietransitie in eigen hand nemen via oprichting van een energiebedrijf
- een dergelijk energiebedrijf gericht stroom kan aanbieden voor specifieke doelgroepen als industrie en/of specifieke woonwijken en kernen
- op deze manier inkomsten uit energie gegenereerd worden

spreekt uit dat:
- onderzoek nodig is naar het vergroten van gemeentelijke grip op de energietransitie via de oprichting van een energiebedrijf
- de resultaten van dat onderzoek de initiatieven van de duurzame dorpen niet in de weg moeten staan, maar intensivering van de samenwerking beoogt

verzoekt het college:
- genoemd onderzoek naar oprichting van een energiebedrijf Dalfsen te onderzoeken
- daarbij inzicht te geven in mogelijke baten en lasten en risico's, ervaringen van andere gemeentes daarbij mee te nemen, en rekening te houden met samenwerking met de duurzame dorpen.
- de resultaten van dit onderzoek aan de raad aan te bieden voor juni 2019.

de indieners,

Gerrit Jan Veldhuis	Luco Nijkamp	Leander Broere	Ben Schrijver
VVD	ChristenUnie	PvdA	D66

(*) bijv. Tilburg, Apeldoorn, Heerhugowaard en Veenendaal

2. Onderzoeksopzet

Volgens de motie moeten de volgende randvoorwaarden worden meegenomen in het onderzoek:
1. Gemeente en inwoners moeten profiteren van de opbrengsten.
2. Zelf inkomsten genereren uit energie.
3. Vergroten van de gemeentelijke grip op de energietransitie.
4. Gericht energie aanbieden aan specifieke partijen zoals industrie en woongebieden.
5. Samenwerking met de Duurzame Dorpen.

Het onderzoek betreft een verkenning naar de mogelijkheden. Hiervoor zijn diverse spelers uit de energiemarkt geraadpleegd en is de bedrijfsopzet van een aantal bestaande energiebedrijven onderzocht. Met een vertegenwoordiging van de Duurzame Dorpen is afstemming geweest over de mogelijkheden. Op basis van deze verkenning kan de gemeenteraad besluiten om een of meerdere mogelijkheden nader te onderzoeken.

Leeswijzer
In hoofdstuk 3 start de verkenning met een korte beschrijving van de verschillende typen energiebedrijven in de huidige energiemarkt. Hierna volgt een aantal specifieke ontwikkelingen in de energietransitie die mogelijk een invloed hebben op een mogelijk Energiebedrijf Dalfsen.

In hoofdstuk 4 wordt een aantal voorbeelden gegeven van gemeentelijke energiebedrijven inclusief een beoordeling in hoeverre deze bedrijven passen bij de randvoorwaarden van de motie.

Hoofdstuk 5 bevat een overzicht van alle lusten, lasten, risico’s en kansen.

Tot slot wordt in hoofdstuk 5 de conclusies getrokken en een advies gegeven voor een vervolg.

3. Wat is een energiebedrijf?

Op de elektriciteitsmarkt in Nederland zijn verschillende soorten ‘energiebedrijven’ actief.

1. De **elektriciteitsproducenten**. Zij wekken stroom op. Dit kunnen grote internationale bedrijven met grote aardgascentrales zijn maar ook kleine lokale partijen zoals een boer met een zonnedak of een coöperatie met een windturbine. De windturbines van Nieuwleusen Synergie of het zonnepark van Leefbaar Lemelerveld zijn goede lokale voorbeelden van energieproducenten. Maar ook de gemeente Dalfsen is energieproducent met het zonnedak op de werf en De Spil.
2. De **warmteproducenten**. Op verschillende plekken in Nederland zijn grote hoeveelheden warm/heet water beschikbaar. Denk aan restwarmte bij fabrieken, grote geothermiebronnen en wijk-biomassacentrales. Lokale energiebedrijven verzamelen deze warmte en distribueren dit via warmtenetten naar de klanten. In Zwolle verwarmt BeGreen b.v. met houtverbranding het zwembad De Vrolijkheid. Een ander voorbeeld is de dorpskachel van Hoonhorst.
3. De **energieopslagbedrijven**. Zij slaan energie op met biogas, waterstof of batterijen. Bij bijvoorbeeld Enexis-dochter Fudura b.v. kan een bedrijf een batterij aanschaffen om energiepieken op te vangen.
4. De **leveranciers**. Zij leveren gas, warmte of stroom aan de klanten, zowel particulieren als bedrijven. Grote leveranciers zijn bijvoorbeeld Essent en Greenchoice maar er zijn ook diverse lokale coöperatieve leveranciers zoals EnschedeEnergie en VanDeBron.
5. TenneT is de **landelijke netbeheerder** van het landelijk hoogspanningsnet voor spanningen van 110 kV en hoger. De aandelen zijn voor 100% in handen van de overheid. De N.V. Nederlandse Gasunie is het overheidsbedrijf dat de zorg draagt voor het transport van het Nederlandse aardgas.
6. De **regionale netbeheerders**. Zij beheren hoogspanningsdistributienetten (10 t/m 110 kV) en het lichtnet. In Dalfsen is dit Enexis.
7. De **programmaverantwoordelijke** (PV-Partij). Zij kopen de stroom in voor de leverancier en hebben een leveringsplicht.
8. De **meetbedrijven** (MV-meetverantwoordelijken). Zij meten het daadwerkelijke verbruik conform de Meetcode.

Dit onderzoek richt zich op het type energiebedrijf 1, 2, 3 of 4 of een mix hiervan. Bij type 5, 6, 7 en 8 heeft een lokale overheid geen rol.

9. **Initiatiefnemer of aanjager**

Uit het onderzoek komt ook een ander type ‘energiebedrijf’ naar voren. Er zijn veel lokale energiebedrijven die zich richten op voorlichting en gezamenlijke inkoop van bijvoorbeeld zonnepanelen en isolatie. Deze ‘bedrijven’ zijn veelal gemeentelijke of coöperatieve informatiepunten en richten zich op inwoners en bedrijven uit een stad of regio.

Deze variant wordt meestal gefinancierd door lokale of provinciale overheden door middel van een werkbudget of subsidie. De werkzaamheden worden vooral verricht door een coöperatie, stichting of vereniging met vrijwilligers, enkele betaalde coördinatoren en lokale adviseurs. Een aantal van deze ‘energiebedrijven’ organiseert ook projecten waarbij inwoners kunnen investeren in een lokaal zonnedak, zonnepark of windturbine. Het bedrijf is dan meestal niet zelf de energieproducent maar meer mede-investeerder.

De gemeente Dalfsen en haar Duurzame Dorpen doen deze activiteiten al vele jaren. De gemeente heeft een professioneel energieloket. Samen met de Duurzame Dorpen wordt voorlichting gegeven en worden acties bedacht om inwoners en ondernemers mee te nemen in de energietransitie. De gemeentelijke organisatie heeft een eigen werkbudget en de Duurzame Dorpen hebben een eigen subsidiepot voor hun plannen. In dit onderzoek wordt dit type energiebedrijf daarom niet verder uitgelicht.

Recente ontwikkelingen energiemarkt

Relevante recente ontwikkelingen op de energiemarkt:

- **Stijging hernieuwbare energie**: Mede dankzij de landelijke SDE-subsidie (Stimulering Duurzame Energieproductie) zijn de afgelopen jaren het aantal energieproducenten en de hoeveelheid hernieuwbare energie flink gestegen. Het percentage hernieuwbare energie is in 5 jaar gestegen van 6% naar 10%. De grootste stijgers zijn lokale zonnedaken en zonneparken. De gemeente Dalfsen is zelf ook lokale producent met SDE via de zonnedaken van de gemeentewerf en De Spil.
- **Elektrificatie**: Steeds meer woningeigenaren en ondernemers elektrificeren hun aardgasinstallaties en voertuigen, bijvoorbeeld via warmtepompen en elektrische auto's. Hierdoor daalt de vraag naar aardgas en benzine/diesel en stijgt de vraag naar elektriciteit.
- **Netwerkproblemen**: Door de groei van lokale energieproductie en elektrificatie ontstaan in een aantal regio's netwerkproblemen. Vooral grote zonnedaken en zonneparken in Oost- en Noord-Nederland zorgen voor hoge pieken op zomerdagen. De netwerkbedrijven zijn gestart met een actieplan maar gedurende de komende jaren zullen de problemen aanhouden. De gemeente Dalfsen zit in een dergelijk probleemgebied waardoor nieuwe grote initiatieven voorlopig geen netaansluiting kunnen krijgen.
- **Energieopslag**: Om de winterpiek van aardgasverbruik op te vangen moet hernieuwbare energie worden opgeslagen. Daarnaast vormt energieopslag mogelijk een oplossing voor de netwerkproblemen. Steeds meer initiatieven zijn er op het gebied van batterijen en waterstof. Landelijk is het Deltaplan Waterstof gestart met onder meer grootschalige productie en opslag van waterstof in Noord-Nederland.

4. Mogelijkheden

4.1. Voorbeelden energiebedrijven

In de motie wordt gerefereerd naar de lokale energiebedrijven in Tilburg, Apeldoorn, Heerhugowaard en Veenendaal. Deze bedrijven zijn bekeken met specifieke aandacht voor de betrokkenheid van de gemeente. Tevens zijn de energiebedrijven van de gemeente Twenterand en de regio Achterhoek beoordeeld.

Voorbeeld Tilburg (www.duurzaammoed.nl).
Website: Stichting MOED staat voor de Midden-Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid. Dat is een publiek/private onderneming binnen Midpoint Brabant, die samen met ondernemers, onderwijs en overheid invulling geeft aan energiebesparing, collectieve duurzame energieopwekking en circulaire economie in Midden-Brabant. MOED stelt zich tot doel om ideeën en initiatieven op de genoemde werkterreinen zodanig te faciliteren dat er op basis van interessante business cases concrete projecten ontstaan die bijdragen aan energiebesparing en grootschalige duurzame energievoorziening en -afname in de regio. MOED heeft daarin twee rollen: ondersteuner van ontwikkeling collectieve duurzame energieprojecten en kennismakelaar.

Voorbeeldproject: In januari 2019 is de ‘financial close’ voor burgerwindpark de Spinder in Tilburg behaald. Stichting MOED stond aan de wieg van dit burgerwindpark door 11 lokale energie coöperaties te mobiliseren tot onderlinge samenwerking en in overleg met de initiatiefnemers: Gemeente Tilburg, Attero en Waterschap de Dommel.

De Midden-Brabantse gemeenten betalen een bijdrage/subsidie per inwoner zodat de stichting haar taken kan uitvoeren (type 9). De stichting regelt alle voorbereidingen en draagt daarna de exploitatie van een zonnepark, waterstoftankstation of windturbine over aan een lokale coöperatie of ondernemer. Daarvoor krijgt de stichting een handelingsfee/financial close.

Voorbeeld Apeldoorn (www.de-a.nl)
Website: Inwoners en bedrijven in de gemeente Apeldoorn kunnen lid worden van de coöperatie en/of energie afnemen van het energiebedrijf. Ook kunt u deelnemen aan projecten, zoals Zonnepark Ecofactorij. DeA werkt zonder winstoogmerk.
De inkomsten worden besteed aan nieuwe lokale duurzame projecten waar in veel gevallen ook de inwoners, scholen en organisaties kunnen participeren.

Voorbeeldproject: Coöperatie deA is eigenaar van het Zonnepark Ecofactorij. Dit is een groot collectief zonnedak van 2100 panelen dat door 185 deelnemers mogelijk is gemaakt. De zonnepanelen liggen op 14 meter hoogte, op het pand van Oosterberg op bedrijventerrein Ecofactorij. De energie die door deze panelen wordt opgewekt, wordt bij jou thuis geleverd via Greenchoice.

De gemeente Apeldoorn stelt jaarlijks een werkbudget beschikbaar en de opbrengsten zijn grotendeels voor de coöperatie (type 9).

Voorbeeld Heerhugowaard (www.slimenergienethhw.nl)
Website: Om regie te houden op alle initiatieven en ontwikkelingen binnen Heerhugowaard en om te besluiten waar gestart zou kunnen worden met welk alternatief voor aardgas (warmtenetten of all-electric oplossingen), heeft de gemeente het Slim Energienet Heerhugowaard opgericht. In 2018 hebben negen partijen de intentieverklaring voor de aanleg van een slim energienet in Heerhugowaard ondertekend. Bedrijven en organisaties die straks zijn aangesloten op dit net kunnen gebruik maken van elkaars restwarmte voor het verwarmen en koelen van hun huisvesting. Het energienet zou ook duurzaam opgewekte elektriciteit kunnen leveren.

Voorbeeldproject: De Vaandel is de eerste schakel in het Waerdse Energie Circuit, onderdeel van het Slimme Energienet Heerhugowaard. Via dit energienet kan restwarmte van bedrijven onderling worden uitgewisseld. Daarnaast wordt dit aangevuld met de asfaltcollectoren in de weg door middel van warmte-koudeopslag.

Naast deelnemer in het warmtebedrijf (type 2) staat de gemeente Heerhugowaard ook financieel garant voor de aansluitingen van bijvoorbeeld een nieuwbouwwijk op het energienet.

Voorbeeld Veenendaal (www.devo-veenendaal.nl)
Website: Goede zorg voor het milieu. Dat is de belangrijkste reden dat de gemeente Veenendaal samen met Quattro Energie B.V. (een combinatie van drie marktpartijen) op 7 november 2007 het energiebedrijf DEVO B.V. heeft opgericht. DEVO is verantwoordelijk voor de aanleg, de exploitatie en het beheer van de duurzame energievoorziening in Buurtstede (deelgebied Veenendaal-oost). Door deze Publiek Private Samenwerking (PPS-constructie) gaat een goede energieambitie samen met een verhoogd comfort tegen lagere energielasten voor bewoners.

Voorbeeldproject: Het duurzame energiesysteem van DEVO bestaat uit verschillende elementen, die zich eigenlijk grotendeels buiten de woningen bevinden. De belangrijkste onderdelen zijn de warmtepompen, ondergrondse opslaglocaties voor warmte en koude en een warmtekrachtcentrale. In uw eigen woning komt verder dus geen bijzondere apparatuur voor de opwekking van warmte en koeling. Via de leidingen van het distributiesysteem wordt de warmte of koeling gedistribueerd naar de woningen.

DEVO is een voorbeeld van een warmteproducent (2) en leverancier (4). De gemeente Veenendaal en Quattro Energie B.V. zijn DEVO's aandeelhouders. De gemeente heeft geïnvesteerd in het bedrijf en ontvangt dividend.

Voorbeeld Achterhoek (www.agem.nl)
De Achterhoekse Groene Energiemaatschappij (AGEM) startte met de acht Achterhoekse gemeenten als leden. Inmiddels zijn zeven lokale energiecoöperaties aangesloten als volwaardig lid en dit aantal zal naar verwachting toenemen.
Naast acties op het gebied van energiebesparing realiseert AGEM ook windturbines en zonnedaken.

Voorbeeldproject: Al meer dan tweehonderd Achterhoekse bedrijven met een dakoppervlak van minimaal vijfhonderd vierkante meter hebben belangstelling getoond voor de realisatie van een zonnedak op hun bedrijf en onderzoeken momenteel met behulp van AGEM de technische en financiële haalbaarheid. Zonnige Bedrijven Achterhoek betreft een pilot die mede wordt gefinancierd door provincie Gelderland en vijf Achterhoekse gemeenten. Het doel van de pilot is onder andere om inzicht te krijgen waarom bepaalde bedrijven en bedrijfstakken wel of niet overgaan tot de realisatie van een groot zonnedak.

Iedere deelnemende gemeente betaalt jaarlijks een lidmaatschap/subsidie zodat de organisatie haar actie kan uitvoeren (type 1 en 9). De winst van de coöperatie wordt in een duurzaamheidsfonds gestort en hieruit worden nieuwe projecten opgestart.

Voorbeeld Twenterand (www.twenterand.nl/zonneparkoosterlanden)
De gemeente Twenterand gaat zelf nabij Vriezenveen op 15 hectare toekomstig bedrijfsterrein een (tijdelijk) zonnepark realiseren via een gemeentelijk energiebedrijf. De grond is eigendom van de gemeente en de SDE-subsidie is in 2017 toegekend. De investering wordt geraamd op 11 miljoen euro met een brutoresultaat van 7 miljoen euro over 25 jaar. Het geld wordt geleend bij de BNG. De jaarlijkse opbrengst wordt in een duurzaamheidsreserve gestopt. De gemeenteraad heeft in 2018 voor deze werkwijze gekozen omdat twee andere mogelijkheden (verpachten aan een ontwikkelaar of aan lokale coöperaties) minder opbrengst voor de gemeente genereren of hogere organisatierisico's met zich meebrachten.

Dit is het vooralsnog het enige regionale voorbeeld waarbij de gemeente zelf een zonnepark ontwikkelt en exploiteert (type 1).

4.2. Vergelijking

De uitgangspunten uit de motie zijn genummerd en weergegeven in de onderstaande tabel.

1. De gemeenschap moeten profiteren van de opbrengsten.
2. Zelf inkomsten genereren uit energie (winstoogmerk voor gemeente).
3. Vergroten van de gemeentelijke grip op de energietransitie.
4. Gericht energie aanbieden aan specifieke partijen zoals industrie en woongebieden.
5. Samenwerking met de Duurzame Dorpen (lokale coöperaties).

Per voorbeeld is zo goed mogelijk beoordeeld of ze voldoen aan de uitgangspunten uit de motie.

Tabel 1: beoordeling uitgangspunten uit de motie

Voorbeeld	1	2	3	4	5
Tilburg	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Apeldoorn	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Heerhugowaard	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee
Veenendaal	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee
Achterhoek	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja
Twenterand	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee

Wat valt op:

0. Geen enkel voorbeeld voldoet geheel aan de uitgangspunten van de motie.
1. Bij alle voorbeelden profiteert de gemeenschap in algemene zin. Ieder voorbeeld heeft een lokale binding en is gericht op een positief resultaat voor de maatschappij.
2. Alleen bij het voorbeeld in Twenterand is er duidelijk sprake van inkomsten voor de gemeente. Hier is er bewust voor gekozen om geen samenwerking aan te gaan met een lokale coöperatie (of commerciële partij).
3. Bij alle voorbeelden is er sprake van meer grip doordat zelf actie wordt ondernomen in eigen gemeente of regio. Soms alleen door het aanjagen van ontwikkelingen maar ook door bijvoorbeeld een warmtenet min of meer verplicht te stellen in een nieuwbouwwijk.
4. De landelijke regels rondom de energiemarkt maken het lastig om gericht energie aan te bieden voor specifieke partijen in een gemeente. Alleen met een lokaal warmtenet (Heerhugowaard en Veenendaal) is dit goed mogelijk.
5. Bij de projecten in Tilburg, Apeldoorn en Achterhoek wordt regelmatig samengewerkt met een lokale coöperatie. Voor een warmtenet is dit lastiger gezien de specifieke eisen van een dergelijk systeem.

5. Financiën, risico's en kansen

De navolgende paragrafen geven een beter beeld van de financiën, risico's en kansen van een energiebedrijf. Daarbij is soms specifiek naar de Dalfser situatie gekeken.

5.1. Indicaties kosten en baten

Een windturbine van 4MW (variant Nieuwleusen Synergie) kost grofweg 6 miljoen euro. Met de verkoop en de opgewekte stroom en de SDE-subsidie is deze investering binnen 7 tot 10 jaar terugverdiend. Na 15 jaar stopt de SDE-subsidie en bedraagt de opbrengst alleen nog de verkoop van de opgewekte stroom. De bruto-opbrengst van een grote windturbine over 25 jaar ligt grofweg tussen 4 en 8 miljoen euro.

Een zonnepark kost ongeveer 1 miljoen euro per hectare. Door de verkoop van stroom aangevuld met SDE-subsidie is de investering vaak binnen 7 tot 15 jaar terugverdiend. De tijdelijke omgevingsvergunning voor een zonnepark is meestal 25 jaar. De totale bruto-opbrengst van een zonnepark is 1 tot 1,5 miljoen euro per hectare, over 25 jaar.

Deze bedragen zijn inclusief beheer en onderhoud en gaan ervan uit dat de grond in eigendom is. Indien de ontwikkelaar geen eigenaar is moet rekening worden gehouden met een jaarlijkse pacht van een paar duizend euro per hectare per jaar.

Als een windturbine of zonnepark samen met een commerciële ontwikkelaar of coöperatie wordt geëxploiteerd, zal de opbrengst ook met deze partijen naar rato worden gedeeld.

De kosten en opbrengsten van een warmtenet zijn minder eenduidig en zeer afhankelijk van de omgeving en warmtebron. Over het algemeen vragen warmtenetten momenteel een hoge investering en hebben ze een lange looptijd met weinig opbrengst.

5.2. Risico's

Juridisch, organisatorisch en fiscaal
Windturbines en zonnepanelen zijn betrouwbare en uitontwikkelde technieken. Het risico op uitval of storing is klein. Ook is er sprake van een concurrerende markt met veel keus.

Gemeente Twenterand heeft voor haar zonnepark een uitgebreide fiscale en juridische controle uitgevoerd en onderzoek verricht naar de governance en risicobeheersing. Uit beide onderzoeken blijkt dat er geen noemenswaardige belemmeringen of onbeheersbare risico's aanwezig zijn voor een gemeentelijke energiebedrijf. Een zonnepark of windturbine is relatief eenvoudig te beheren en vraagt weinig onderhoud. Aandachtspunt is dat de gemeente voor het zonnepark een aparte besloten vennootschap opricht. Realisatie, beheer en onderhoud worden buiten het gemeentehuis georganiseerd.

Warmtenetten zijn over het algemeen complex en moeilijk aan te leggen. Daarnaast is er in de gemeente Dalfsen geen sprake van grote hoeveelheden restwarmte. Ook zijn onze kernen te klein om een goede businesscase te vormen voor een grootschalig warmtenet via bijvoorbeeld geothermie.

Schade en vernieling
Voor meeste voorkomende vormen van schade rondom een zonnepark en windturbine zijn reguliere verzekeringsopties beschikbaar.

Netcapaciteit
De netbeheerder Enexis heeft bekend gemaakt dat in de gemeente Dalfsen beperkingen zijn voor teruglevering van grote hoeveelheden lokaal opgewekte energie. De komende jaren wordt gewerkt aan uitbreiding en daarna kunnen wellicht grote zonneparken en windturbines weer in onze gemeente worden gerealiseerd.

De huidige technieken om energie lokaal op te slaan (batterijen of waterstof) zijn nog niet rendabel. Met de vernieuwde opzet van de SDE-subsidie (zie kans) ontstaan wellicht betere businesscases.

Energieopslag
De huidige initiatieven op het gebied van energieopslag worden momenteel vooral opgepakt door ondernemers. Ze zijn vaak gericht op het oplossen van een probleem van een klant. Hierdoor ligt een vorm van energie-ongelijkheid in de toekomst op de loer. Momenteel vinden de afwegingen op het gebied van energieopslag vooral plaatsen op basis van economisch belang en niet op basis van maatschappelijk belang.

SDE-subsidie
De landelijke SDE-subsidie (Stimulering Duurzame Energieproductie) wordt jaarlijks herzien op basis van ontwikkelingen in de energietransitie. De afgelopen jaren zijn bijvoorbeeld de hoogte van de bijdrage gedaald en de voorwaarden aangescherpt.

Ruimtelijke kaders
Op verschillende overheidslagen worden steeds meer ruimtelijke en maatschappelijke voorwaarden voorgeschreven. Deze voorwaarden zorgen meestal voor een verhoging van de kosten en dus een lager rendement. Ook kunnen ruimtelijke kaders omvangbeperkingen opleggen of technieken c.q. gebieden uitsluiten.

Draagvlak
Grote windturbines en zonneparken hebben over het algemeen niet veel draagvlak bij inwoners en omwonenden vanwege de negatieve impact op omgeving en de overlast en schade die ze soms veroorzaken. Vertraging door bezwaarprocedures liggen op de loer.

Eigendom
Voor een zonnepark of windturbine wordt vooral gekeken naar het buitengebied. De gemeente Dalfsen heeft in het buitengebied of langs de kom momenteel slechts enkele grote aaneengesloten oppervlaktes in bezit (> 3 ha). Voor windturbines is de grondeigendom of beschikbare oppervlakte minder relevant.

5.3. Kansen

Inkomsten
Naast de duurzame doelen hebben zon- en windprojecten een aantrekkelijk financieel rendement. Deze inkomsten kunnen specifiek worden ingezet voor nieuwe duurzame initiatieven maar ook voor andere maatschappelijke voorzieningen.

Versnelling energietransitie
Bij inwoners is inmiddels het besef gekomen dat zonneparken en windturbines nodig zijn om onze energiebehoefte te verduurzamen. Weerstand is meestal gekoppeld aan ongelijk verdeelde lusten en lasten. Door grootschalig energie te produceren via de gemeente en/of een lokale partij blijven de lusten ook in eigen gemeenschap en zal de weerstand deels verminderen. Hierdoor ontstaat meer draagvlak voor grootschalige energieproductie en kunnen initiatieven sneller worden gerealiseerd.

Nieuwe SDE-subsidie
De landelijke SDE-subsidie wordt in 2020 aangepast en is dan ook beschikbaar voor opslag van energie via bijvoorbeeld batterijen of waterstof. Een zonnepark of windturbine in combinatie met lokale energieopslag is daardoor meer rendabel.
Daarbij is lokale energieopslag met behulp van waterstof waarschijnlijk ook een goede oplossing tegen de huidige problemen met de netcapaciteit in onze gemeente/regio.

RES
Vanuit de RES wordt regionale samenwerking gestimuleerd waardoor wellicht kansen ontstaan voor grootschalige opwek van duurzame energie.

Duurzame Dorpen
Onze Duurzame Dorpen hebben inmiddels ervaring met de ontwikkeling, beheer en exploitatie van windturbines en zonnedaken/parken. Diverse vormen van samenwerkingen zijn mogelijk en gewenst om meer projecten te ontwikkelen.

6. Conclusies en advies

Conclusie 1
Landelijk en regionaal zijn er diverse typen energiebedrijven.

- Voor de gemeente Dalfsen is een eigen energiebedrijf op het gebied van energieproductie en energieopslag passend. Ons grote buitengebied biedt voldoende kansen voor zonneparken en windturbines. En de huidige netwerkproblemen in combinatie met de vernieuwde SDE-subsidie maken energieopslag via waterstof of batterijen aantrekkelijk.
- Een warmtebedrijf ligt minder voor de hand vanwege onvoldoende restwarmte en beperkte geconcentreerde warmtevraag.

Conclusie 2
Verschillende rollen van de gemeente zijn mogelijk bij een energiebedrijf. Als aanjager, (mede)investeerder of (mede)eigenaar.

- Als aanjager stimuleert en faciliteert de gemeente vooral andere partijen om een energieproject te ontwikkelen. Ook een garantstelling of het beschikbaar stellen van grond val onder deze rol. De gemeente Dalfsen vervult deze rol momenteel al enkele jaren, maar deze kan worden uitgebreid.
- Als (mede)investeerder maakt de gemeente een energieproject vooral financieel mogelijk door (een deel) te financieren. De gemeente Dalfsen heeft momenteel nog geen energieprojecten gefinancierd. Het Energiefonds Overijssel, BNG en OostNL vervullen momenteel vaak deze rol.
- Als (mede)eigenaar of (mede) ontwikkelaar maakt de gemeente daadwerkelijk onderdeel uit van het bedrijf en ontvangt hiervoor inkomsten. Een energieproject kan geheel in eigen beheer worden ontwikkeld zoals het zonnedak op de werf. Gezien de beperkte omvang is hiervoor geen apart bedrijf opgericht. Voor grotere projecten is een eigen energiebedrijf wel gebruikelijk. Daarbij zijn ook samenwerkingsmogelijkheden met ondernemers of coöperaties mogelijk.

Conclusie 3
De motie heeft een aantal uitgangspunten voorgesteld.

1. Gemeente en inwoners moeten profiteren van de opbrengsten.
2. Zelf inkomsten genereren uit energie.
3. Vergroten van de gemeentelijke grip op de energietransitie.
4. Gericht energie aanbieden aan specifieke partijen zoals industrie en woongebieden.
5. Samenwerking met de Duurzame Dorpen.

Met uitzondering van punt 4 zijn alle uitgangspunten voor een eigen energiebedrijf haalbaar c.q. uitvoerbaar. Uit de voorbeelden blijkt dat een Energiebedrijf de energietransitie in een gemeente of regio versnelt en mogelijkheden biedt om inkomsten te genereren.

Advies
Geadviseerd wordt een ondernemingsplan op te stellen met minimaal de volgende onderdelen:

- Welke rol past het beste bij de gemeente Dalfsen? Uitbreiden aanjaagfunctie en/of ontwikkelaar?
- Afweging welke energiebronnen, energieopslagvormen en ontwikkellocaties het meest kansrijk zijn.
- Welke organisatievorm is passend? Intern of extern? Inclusief inschatting personeel en bedrijfskosten.
- Afstemmen welke vorm van samenwerking met ondernemers en de Duurzame Dorpen het meest kansrijk is. Is een regionaal energiebedrijf met ander gemeenten (RES) een beter idee?
- Een inschatting van de groeirichtingen en toekomstvisie.
- Aandacht voor specifieke financiële en juridische risico’s in relatie tot de energiemarkt en overheid.